

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

انتشارات دانشگاه علوم پزشکی مشهد، شماره ۳۵۶

ملاحظات دارودرمانی در سالمندان

به انضمام معیارهای روزآمد شده و بومی سازی شده Beers و STOPP

تألیف و ترجمه:

دکتر ژילה طاهرزاده

استادیار دانشکده داروسازی دانشگاه علوم پزشکی مشهد
و مرکز تحقیقات التهاب نوروزنیک

دکتر سعید اسلامی

استادیار دانشکده داروسازی دانشگاه علوم پزشکی مشهد
و استادیار دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی مشهد

دکتر فائزه وحدتی حسینی

دستیار تخصصی سم شناسی دانشکده داروسازی دانشگاه علوم پزشکی مشهد

دکتر نورگس قربشی

دکتری داروسازی

امیر قادری

دانشجوی دکتری تخصصی اعتیاد، دانشکده پزشکی دانشگاه علوم پزشکی کاشان

عنوان و نام پدیدآور: ملاحظات دارودرمانی در سالمندان: به انضمام معیارهای روزآمد شده و بوم‌سازی شده Beers و STOPP / تألیف و ترجمه ژیلّا طاهرزاده ... [و دیگران].

مشخصات نشر: مشهد: دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی مشهد، ۱۳۹۴.

مشخصات ظاهری: ۱۴۸ ص.: جدول.

فروست: (انتشارات دانشگاه علوم پزشکی مشهد؛ شماره ۳۵۶).

شابک: (ISBN: 978-600-369-031-8)

وضعیت فهرست نویسی: فیا.

یادداشت: تألیف و ترجمه ژیلّا طاهرزاده، سعید اسلامی، فائزه وحدتی حسنی، نرگس قریشی، امیر قادری.

یادداشت: کتابنامه: ص. [۱۴۶-۱۴۷]، همچنین به صورت زیرنویس.

موضوع: داروشناسی سالمندان.

شناسه افزوده: طاهرزاده، ژیلّا، ۱۳۵۲ -

شناسه افزوده: دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی مشهد.

رده‌بندی کنگره: RC ۹۵۲ / ۷ / م ۷ ۱۳۹۴

رده‌بندی دیویی: ۶۱۶ / ۵۸۰۸۴۶

شماره کتابخانه ملی: ۳۹۶۷۹۸۶

انتشارات دانشگاه علوم پزشکی مشهد، شماره ۳۵۶

ملاحظات دارودرمانی در سالمندان

(به انضمام معیارهای روزآمد شده و بوم‌سازی شده Beers و STOPP)

تألیف و ترجمه

دکتر ژیلّا طاهرزاده - دکتر سعید اسلامی - دکتر فائزه وحدتی حسنی

دکتر نرگس قریشی - امیر قادری

وزیری، ۱۴۸ صفحه، ۳۲۰ نسخه، چاپ اول، پاییز ۱۳۹۴

امور فنی و چاپ: مؤسسه چاپ و انتشارات دانشگاه فردوسی مشهد

بها: ۷۰۰۰۰ ریال

بسمه تعالی

انتشارات دانشگاه علوم پزشکی مشهد - به عنوان یک نهاد علمی - فرهنگی، چاپ و نشر، کتابهای مورد استفاده استادان و دانشجویان رشته‌های علوم پزشکی را از وظایف اساسی خود می‌داند و بر آن است تا با انتشار متون مربوط به علوم پزشکی، هم بر اعتبار و اعتلای آنها بیفزاید و هم موجبات دل گرمی و شوق و نشاط امر تحقیق را در پی جویبهای علمی فراهم آورد. به یقین چاپ و نشر آثار معتبر علمی، امکان دست‌یابی اهل تحقیق را به منابع مختلف و گوناگون علمی مورد نیاز به بهترین صورتی میسر و ممکن خواهد ساخت و راه را برای تحقیقات بعدی هموار خواهد کرد.

باید گفته شود که گستردگی فعالیتهای مربوط به نشر، در قلمرو ناشران خصوصی، نه تنها از مسؤلیت مراکز معتبر دانشگاهی، به کوشش در این زمینه‌ها با تکیه بر جنبه‌های علمی و فرهنگی موضوع نمی‌کاهد، بلکه به دلایل گوناگون، از جمله لزوم بررسیهای دقیق کارشناسی، ویرایشهای علمی و فنی، و نیز توجه حداکثر به توان مالی مخاطبان آثار، به‌ویژه دانشجویان، ایجاب می‌کند که دانشگاههای دولتی دامن خدمات خود را با تکیه بر جنبه‌های کیفی، و گاه صرف‌نظر از بازده اقتصادی گسترش دهند.

مسئولان انتشارات دانشگاه علوم پزشکی مشهد با اشتیاق و اخلاص تمام می‌خواهند تا جدیدترین آثار مربوط به دانشهای پزشکی را به بهترین شیوه فراهم آورند و بکوشند تا آثار منتشر شده با کیفیت مطلوب عرضه گردد. در عین حال انتشارات دانشگاه علوم پزشکی مترصد دریافت نظرها و انتقادهای بهجا و سازنده اهل نظر می‌باشد تا از این طریق بتواند بر کمال آثار منتشره خویش بیفزاید.

معاونت پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی مشهد با استعانت از الطاف خداوندی امیدوار است که نشر این اثر همانند دیگر آثار انتشارات دانشگاه علوم پزشکی مشهد با نظارت همه‌جانبه این معاونت، و با تکیه بر ابتکار و کوشش اعضا و کارشناسان دانش‌آموخته خویش و نیز ایجاد ارتباط محکم و پایدار با جامعه پزشکی و دانشجویان پژوهشگر، در جهت ارتقای کیفی و تنوع موضوعات مورد نیاز دانش‌پژوهان رشته‌های علوم پزشکی گامهای مؤثر بردارد تا مورد استفاده دانشجویان و مقبول طبع صاحب‌نظران و دانشگاهیان نکته‌بین قرار بگیرد.

انتشارات دانشگاه علوم پزشکی مشهد

فهرست

۹	پیشگفتار
۱۱	بررسی موردی

فصل اول

۱۳	چالشهای دارودرمانی در سالمندان
۱۳	تجویز دارو در بیماران مسن، به عنوان یک چالش
۱۳	مراقبت دارویی در افراد مسن
۱۳	استفاده همزمان از چند دارو (Polymedicine)
۱۶	عدم پایبندی به درمان
۱۷	وقایع و عوارض ناخواسته دارویی
۱۸	مشاوره با بیمار
۱۹	اصول مراقبت دارویی
۲۰	اهداف درمانی و پایش درمان

فصل دوم

۲۳	تغییر عملکرد داروها با افزایش سن
۲۴	فارماکو کینتیک
۲۴	جذب
۲۵	جذب پوستی
۲۶	توزیع
۲۷	متابولیسم
۲۹	دفع
۳۲	فارماکو دینامیک
۳۲	هموستاز و هایپوتانسیون وضعیتی
۳۲	حساسیت ریسپتورها (گیرنده ها)
۳۴	توضیح و بحث پیرامون مورد
۳۶	نتیجه

فصل سوم

۳۷	دارو درمانی موثر و ایمن در سالمندان
۳۷	ارزیابی خطرات و مزایای دارو درمانی

۳۹	اجتناب از داروهای غیر ایمن
۴۰	داروها فعالیت‌های روزانه را مختل می‌کنند
۴۱	استفاده از پزشکی مبتنی بر شواهد برای تعیین خط اول درمان
۴۳	متناسب سازی دارو درمانی با افراد
۴۴	نتیجه کلی

فصل چهارم

۴۷	مدیریت اختلالات و بیماریهای شایع مربوط به پیری
۴۷	بیماریهای قلبی-عروقی
۴۸	نارسایی قلبی (Heart Failure)
۵۰	بیماری عروق کرونری و هایپرلیپیدمی
۵۲	پرفشاری خون
۵۲	توضیح مورد
۵۳	نتیجه
۵۳	توصیه‌های مربوط به مشاوره
۵۴	بیماری آلزایمر
۵۴	بیماری آلزایمر چیست؟
۵۶	برای مغز چه اتفاقی می‌افتد؟
۵۶	چه کسی در معرض خطر است؟
۵۷	دارو درمانی
۶۱	مشکلات رفتاری مرتبط با بیماری آلزایمر
۶۱	توضیح مورد
۶۲	نتیجه
۶۴	توصیه‌های مربوط به مشاوره
۶۴	افسردگی
۶۷	دارو درمانی
۷۱	ملاحظات مربوط به دارو درمانی
۷۲	توضیح مورد
۷۳	نتیجه
۷۳	توصیه‌های مربوط به مشاوره
۷۴	پارکینسون
۷۴	سبب شناسی
۷۵	تظاهرات بالینی

۷۸	تشخیص پارکینسون
۸۰	دارو درمانی
۸۵	درمان اختلالات غیر حرکتی
۸۷	توضیح مورد
۸۷	نتیجه
۸۷	توصیه‌های مربوط به مشاوره
۸۸	دردهای اوستئوآرتریت
۹۳	توضیح مورد
۹۴	نتیجه
۹۵	توصیه‌های مربوط به مشاوره
۹۵	دیابت
۹۶	تشخیص دیابت
۹۷	اهداف درمانی دیابت
۹۸	گزینه‌های درمانی برای دیابت
۱۰۲	مباحث ویژه درخصوص درمان دیابت در افراد مسن
۱۰۴	تبعیت از درمان
۱۰۴	مباحث مربوط به درمان با انسولین
۱۰۴	نتیجه
۱۰۵	توصیه‌های مربوط به مشاوره
۱۰۶	دارو درمانی بیماریهای خاص در سالمندان و ملاحظات ویژه
۱۰۶	آسم و بیماریهای انسدادی مزمن ریوی (COPD)
۱۰۹	نکات مهم مشاوره
۱۰۹	بیماریهای عفونی در سالمندان
۱۰۹	پنومونی
۱۱۰	عفونت مجاری ادراری
۱۱۱	خود مراقبتی اشخاص مسن
۱۱۳	مشکلات رایجی که افراد مسن در رابطه با آنها به دنبال خود مراقبتی هستند
۱۱۳	خشکی پوست
۱۱۳	یبوست
۱۱۵	بی‌اختیاری ادرار
۱۱۷	از دست دادن وزن بدن
۱۲۳	توضیح مورد

۸ ملاحظات دارو درمانی در سالمندان

نتیجه ۱۲۵

توصیه به بیماران هنگام خود-درمانی ۱۲۷

ضمیمه

نسخه روزآمد شده معیارهای بیرز توسط انجمن متخصصین طب سالمندان آمریکا (AGS)

در سال ۲۰۱۲ ۱۳۱

معیار STOPP 139 ۱۴۱

کاربرد در بیماران سالمند با شرایط حاد و مقایسه با معیار بیرز ۱۴۱

تجویزهای بالقوه نابجا در سالمندان ۱۴۱

منابع: ۱۴۶

www.ketab.ir

پیشگفتار

امروزه بهبود شرایط اجتماعی و بهداشتی موجب افزایش جمعیت سالمندان در دنیا شده است. طبق گزارشات جهانی، این جمعیت تا سال ۲۰۵۰ به ۲۱٪ خواهد رسید. در کشور ما نیز طبق آمار سال ۱۳۸۵، سالمندان حدود ۷٪ از جمعیت کشور را تشکیل می‌دهند. این بخش از جمعیت که افراد بالای ۶۵ سال را در بر می‌گیرد بیشترین تاثیر را بر سیستم سلامت دارند و زیرمجموعه سالمندان، بخشی از این جمعیت که بیش از ۸۵ سال سن دارند، جهت انجام تمام فعالیت‌های روزانه خود نیازمند کمک هستند. همچنین لازم به ذکر است که درصد قابل توجهی از مراجعان مطب پزشکان و پذیرش‌های بیمارستانی و همچنین درصد بالایی از هزینه‌های درمانی مربوط به سالمندان می‌باشد. بنابراین موضوع سلامت این گروه از جامعه توجه خاصی را می‌طلبد. در جامعه سالمندان علاوه بر بیماری‌های مزمن، میزان بروز بسیاری اختلالات دوران کهنوت نیز افزایش می‌یابد، از آن جمله می‌توان بیماری‌هایی نظیر آلزایمر، بیماری پارکینسون و دمانس عروقی، سکته مغزی، اختلالات بینایی (به ویژه کاتاراکت)، آترواسکلروزیس، بیماری کرونر قلب و نارسایی قلبی، دیابت، آرتریت، استئوپروز و شکستگی، سرطان، و بی‌اختیاری ادراری را نام برد. در نتیجه، نیاز به تجویز دارو در این گروه سنی ضروری به نظر می‌رسد. دارو درمانی در افراد مسن می‌تواند به درمان یا تسکین بیماری منجر شود. اما با وجود مزایای دارو درمانی، کیفیت زندگی سالمندان می‌تواند تحت تاثیر مشکلات وابسته به دارو به خطر بیافتد.

خدمات و مراقبت‌های معمول که توسط مراقبان سلامت و سازمان‌های ارائه دهنده مراقبت‌های بهداشتی عرضه می‌شود، در جهت ارتقا سطح کیفیت زندگی در این بخش از جامعه می‌باشد. ملاحظات ارتقاء کیفیت زندگی برای افراد مسن شامل تمرکز بر بهبود در عملکرد جسمانی (انجام فعالیت‌های روزمره زندگی بطور مستقل)، عملکرد روانی (حفظ عملکرد شناختی، رفع افسردگی)، عملکرد اجتماعی (شرکت در فعالیت‌های اجتماعی)، و سلامت عمومی است.

در اکثر افراد با افزایش سن، بدنبال تغییرات فیزیولوژیک بدن، تغییرات مهمی در نحوه پاسخ به

برخی داروها ایجاد می‌شود. از جمله مهمترین مشکلات مربوط به داروها در سالمندان افزایش آسیب پذیری نسبت به عوارض جانبی و ناتوانی در بهبودی و رهایی از این عوارض است. در این محدوده سنی مکانیسم‌های هموستاتیک در سیستم‌های قلبی-عروقی و عصبی از کارایی کمتری برخوردارند، متابولیسم و دفع دارو کاهش می‌یابد و ترکیب بافت‌های بدن و حجم توزیع داروها و حساسیت گیرنده‌های دارویی تغییر می‌کند. این تغییرات وابسته به سن به صورت تدریجی در دوران زندگی رخ می‌دهند و تغییرات ناگهانی مختص به سن معینی (مانند سن ۶۵ سال) نیستند. علاوه بر این، تغییرات عمومی در زندگی افراد مسن نیز تاثیرات قابل ملاحظه‌ای بر نحوه مصرف داروها می‌گذارد. در میان این تغییرات مشکلات تغذیه‌ای، کاهش منابع مالی و در برخی بیماران، عدم رعایت مصرف صحیح دارو مشاهده می‌شود. همانگونه که قبلاً نیز ذکر شد با افزایش سن، میزان بروز بیماری‌های زمینه‌ای و در نتیجه گرایش به تجویز چندین دارو برای بیماران، نحوه مصرف دارو و میزان تبعیت از درمان نیز تغییر می‌کند.

با توجه به آنچه ذکر شد سالمندان بیش از جوان‌ترها در معرض ایجاد عوارض ناخواسته داروها قرار می‌گیرند. اما این عوارض قابل پیش‌بینی و در یک رویکرد منطقی به تجویز دارو، در اغلب موارد قابل پیشگیری هستند. جهت دستیابی به رژیم دارویی منطقی لازم است تا دانش ما در رابطه با تغییرات فیزیولوژیک دوره کهنسالی با شناخت ما در رابطه با فارماکولوژی داروها با یکدیگر ادغام شود. برای پرداختن به این دانش‌های مورد نیاز، این کتاب به بحث در مورد اپیدمیولوژی افزایش سن، تغییرات فیزیولوژیک مرتبط با افزایش سن، با تأکید بر اثر این تغییرات بر فارماکوکینتیک و فارماکودینامیک داروها، شرایط بالینی که معمولاً در سالمندان دیده می‌شود، شیوع مشکلات وابسته به دارو در سالمندان و راهکارهایی برای کاهش آن‌ها از طریق ارائه ارزیابی جامع سالمندان می‌پردازد.

بدین وسیله مراتب قدردانی خود را از تلاش‌های نویسندگان همکار و زحمات خانم دکتر فضلی که در ویراست برخی فصل‌ها ما را یاری نمودند و همچنین خانم شیرعلی که تاپ کتاب را به عهده داشته‌اند اعلام می‌کنم. امید است انتشار اینگونه کتاب‌ها زمینه‌ای جهت ارائه راهکارهایی به منظور افزایش کیفیت زندگی در سالمندان جامعه باشد.

دکتر ژیلّا طاهرزاده

استادیار گروه فارماکودینامی و سم‌شناسی

دانشکده داروسازی مشهد